

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.001>

JEL classification: D81,L10,M21,O11,O12,O21,O40

UDC: 338.27:330.341.1:336.6

Олена АРЕФ'ЄВА

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет, Україна
E-mail: lena-2009-19@ukr.net
ORCID iD: 0000-0001-5157-9970
Web of Science ResearcherID: U-4226-2018

Саміра ПІЛЕЦЬКА

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет, Україна
E-mail: 0508486185@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-3638-3002
Web of Science ResearcherID: N-4195-2018

Тетяна СІМКОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет, Україна
E-mail: simkova.t.a@gmail.com
ORCID iD: 0000-0001-7949-0388

Мирослава ШАБАЛТУН

здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, Україна
E-mail: mudrevskamira@gmail.com
ORCID iD: 0009-0005-6583-9733

РОЗРОБКА І ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Вибір моделі інноваційного розвитку залежить від багатьох факторів, включаючи специфіку підприємства, його ресурсний потенціал, ринкові умови та стратегію розвитку. Великі підприємства, що мають значні ресурси, можуть комбінувати відкриті та закриті моделі інновацій, що дозволяє їм ефективно інтегрувати зовнішні знання, зберігаючи контроль над ключовими активами. Менші компанії можуть використовувати відкриті інновації для скорочення витрат і швидкого виходу на ринок

© Олена Ареф'єва, Саміра Пілецька, Тетяна Сімкова, Мирослава Шабалтун, 2024

Отримано: 14.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 11.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Ареф'єва О., Пілецька С., Сімкова Т., Шабалтун М. Розробка і прийняття стратегічних рішень підприємства через формування інноваційних моделей розвитку при забезпеченні економічної безпеки. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.001>

з новими продуктами, особливо у випадках, коли вони не можуть дозволити собі великі інвестиції в R&D.

Сучасні українські науковці підтримують ідею того, що інноваційні моделі, зокрема відкриті інновації та модель потрійної спіралі, сприяють покращенню конкурентоспроможності підприємств та забезпечують їм можливість швидко адаптуватися до змін у глобальній економіці.

Мета статті є удосконалення теоретичних засад розробки і прийняття стратегічних рішень через вибір інноваційної моделі розвитку за специфікою підприємства як складової забезпечення економічної безпеки.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, методологія та системні принципи проведення комплексних наукових досліджень. Серед спеціальних методів дослідження в роботі використано: абстрактно-логічний - для вивчення розвитку проблематики та узагальнення висновків; теоретичного узагальнення - у процесі розкриття дефініції «інноваційний розвиток підприємства»; спостереження, порівняльних переваг, економічного аналізу, кластеризації та порівняння - для дослідження теоретичного підґрунтя розробки і прийняття стратегічних рішень, удосконалення структуризації моделей інноваційного розвитку, забезпечення економічної безпеки підприємства.

Результати. Обґрунтовано, що підприємства, які активно співпрацюють із зовнішніми партнерами із застосуванням моделі відкритих інновацій, стикаються з ризиком втрати контролю над критично важливими технологіями та даними. Доведено, що в цьому контексті привабливою стає модель потрійної спіралі, яка поєднує ресурси влади, науки та бізнесу, оскільки забезпечує баланс інтересів різних учасників інноваційного процесу. Співпраця наукових установ з бізнесом сприяє швидшому впровадженню нових технологій у реальний сектор економіки, що підвищує загальну конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

Ключові слова: інновації; інноваційні моделі; забезпечення; концептуальні підходи; стратегічні рішення; формування; розвиток підприємства; економічна безпека; невизначеність.

Розробка і прийняття стратегічних рішень підприємства ґрунтується на формуванні інноваційної моделі його розвитку, що є предметом досліджень багатьох учених та експертів, оскільки цей процес має вирішальне значення для забезпечення довготривалої конкурентоспроможності та успішної діяльності підприємств, особливо в умовах динамічної і нестабільної економічної ситуації

Також через вибір інноваційної моделі розвитку підприємства розглядають Бойко О. (Boiko O.), Васюткіна Н. (Vasiutkina N.), Кондратюк О. (Kondratiuk O.), Стояненко І. (Stoianenko I.) [12]. Пілецька С.Т., Ареф'єв С.О., Петровська С.В., Колесников С.О. зазначають, що при розробці стратегії економічної безпеки підприємства слід враховувати визначені ключові моменти [4]. Васюткіна Н.В., Антонов Т.А. особливу увагу приділили використанню особливостей цифрової економіки при формуванні інноваційної активності підприємств [3]. Кузьор А. (Kuzior A.), Ареф'єв С. (Arefiev S.), Побережна З. (Poberezhna Z.) на підставі опрацювання макроекономічних

трендів визначили місце інформатизації в інноваційних технологіях [18].

З позиції підтримання необхідного рівня економічної безпеки формування стратегічних рішень на підставі реалізації інвестиційних програм розглядають такі вчені: Погребняк А. (Pohrebniak A.), Ареф'єва О. (Arefieva O.), Боярьонова К. (Boiarynova K.), Ареф'єв С. (Arefiev S.), Давиденко В. (Davydenko V.) [20], Коритко Т. (Korytko T.), Пілецька С. (Piletska S.) спираються при обґрунтуванні розвитку підприємств на необхідність адаптації бізнес-процесів, врахування європейського досвіду [18]; через удосконалення організаційної структури при впровадженні інвестицій пропонують Грузіна І. (Gruzina I.), Лепейко Т. (Lepeyko T.), Логінова К. (Lohinova K.), Перерва І. (Pererva I.), Миронова О. (Myronova O.) [17]; Ареф'єва О. виділяє важливість розвитку людських ресурсів і управління інтелектуальними активами в сучасних умовах інноваційного розвитку [2].

Втім, незважаючи на достатнє опрацювання окремих наукових напрямів інноваційної діяльності на підставі вибору і обґрунтуванні

інноваційних моделей розвитку підприємств також при виборі контрагентів, в умовах посиленої нестабільності потребує подальшого опрацювання теоретичне підґрунтя розробки і прийняття стратегічних рішень, удосконалення структуризації інноваційних моделей розвитку, обґрунтування місця в даному процесі забезпечення економічної безпеки підприємства.

В сучасному світі, де технічний прогрес прискорюється з кожним роком, а глобалізація значно підвищує конкурентний тиск, підприємства підтверджені ризикам при здійсненні власної діяльності та постійно виникають загрози їх економічній безпеці, а, як наслідок, стабільності функціонування та підтримання конкурентних позицій. Вони змушені адаптуватися до нових викликів і вимог ринку через розробку та впровадження інноваційних моделей розвитку, які є важливим напрямом досліджень у сфері економіки в цілому і також галузевого спрямування.

Українські підприємства функціонують зараз в надзвичайно складних умовах, які формуються під дією внутрішніх і зовнішніх чинників та створюють певні загрози при здійсненні виробничо-господарської діяльності. Так, до зовнішніх чинників, що визначають темпи розвитку підприємств можна віднести загальну нестабільність світової економіки, швидкі темпи технологічного розвитку, загострення конкуренції на глобальних ринках і економічні санкції, які обмежують доступ до певних ринків та ресурсів. У цьому контексті особливу роль відіграє швидкість реакції підприємств на зміни в зовнішньому середовищі та здатність адаптувати свої бізнес-моделі відповідно до нових вимог, розробку стратегічних рішень при забезпеченні економічної безпеки.

До основних внутрішніх викликів для підприємств слід віднести відсутність стабільної макроекономічної ситуації, недостатня підтримка малого і середнього бізнесу з боку держави, а також відсутність належної інфраструктури для розвитку розгалуженої системи інновацій. Однак, незважаючи на ці труднощі, існують і певні можливості для підприємств, які прагнуть розвиватися за допомогою інновацій. Наприклад, українська

економіка демонструє потенціал у розвитку ІТ-галузі, транспортного комплексу, а також сфери зеленої енергетики і циркулярної економіки, що відкриває нові можливості для підприємств у цих та інших секторах.

Реалізація інноваційних процесів основу яких склали інновації як основа розвитку нових технологій стимулювала активізацію стратегічних рішень в перспективні напрями діяльності. В даному контексті корисною є модель відкритих інновацій, оскільки згідно неї підприємствам пропонують активне залучення зовнішніх партнерів, що дозволяє їм швидше адаптуватися до змін ринку. Певний перспективний напрямок полягає у скороченні витрат на дослідження та розробки (НДДКР) при підвищенні ефективності впровадження інноваційних рішень через так звані відкриті інновації [14].

В подальшому розвинули структуру і наповнення моделей інновацій Ецковіц і Лейдесдорф [15], які у своїй моделі потрібної спіралі розглядають інновацію як результат тісної співпраці бізнесу, науки та держави. Така співпраця дозволяє ефективно поєднувати ресурси та знання, що сприяє прискоренню інноваційних процесів у сучасному суспільстві.

Для порівняльного аналізу теоретичних підходів, наведених у сучасній літературі, нижче представлена таблиця 1, яка висвітлює основні характеристики різних моделей інноваційної діяльності.

З аналізу сучасної літератури можна зробити висновок, що інноваційні моделі постійно еволюціонують, адаптуючись до нових реалій і викликів ринку. Так, модель відкритих інновацій, запропонована Чесброу, стає все більш популярною серед підприємств завдяки своїй гнучкості та можливості інтеграції зовнішніх знань, що значно підвищує конкурентоспроможність підприємств в тому числі і при забезпеченні економічної безпеки.

Обґрунтування вибору інноваційної моделі розвитку залежить від специфіки підприємства, його ресурсів, кон'юнктури ринку та стратегії. На практиці суб'єкти господарської діяльності можуть використовувати комбінацію різних моделей для адаптації до динамічних умов зовнішнього середовища, ефективного впровадження інновацій, забезпеченню безпеки як нових розробок, унікальних

конкурентних переваг так і суб'єкти господарювання в цілому (рис. 1).

Таблиця 1. Еволюція поняття «інновація» та формування інноваційних моделей

Автор / Модель	Ключові особливості	Переваги	Недоліки
Чесброу (Chesbrough) (2003), Модель відкритих інновацій	Використання зовнішніх ідей і технологій для розвитку інновацій	Скорочення витрат на R&D, прискорення інноваційних процесів	Може призвести до втрати контролю над критичними знаннями та технологіями
Ецковіц (Etzkowitz), Лейдесдорф (Leydesdorff) (2000), Модель потрійної спіралі	Співпраця між урядом, бізнесом і наукою для стимулювання інновацій	Ефективне поєднання ресурсів та знань різних секторів	Складність у координації різних учасників та їх інтересів
Лінійна модель інновацій	Послідовний процес інновацій, що включає етапи від досліджень до комерціалізації	Простота управління процесом	Відсутність гнучкості, неможливість швидко реагувати на зміни

Запобігання втрати контролю критично важливими технологіями та даними, ризику витоку інформації, особливо, коли підприємства співпрацюють із зовнішніми партнерами, такими як університети, наукові установи або інші компанії допомагають наукові доробки Веста та Богерса [22]. Ними зроблено висновок, що відкриті інновації створюють як можливості, так і загрози для підприємств, оскільки вони повинні балансувати між відкритістю та необхідністю зберігати ключові знання та технології всередині. Науковці підкреслюють, що для мінімізації цих ризиків особливого значення набуває управління інтелектуальною власністю в рамках процесів відкритих інновацій

В ході досліджень, Ван та ін. (Wang et al.) [21] виявили, що не зважаючи на те, що відкриті інновації сприяють збільшенню ефективності процесів розробки нових продуктів, вони також можуть призвести до втрати стратегічної гнучкості, якщо партнерства не контролюються належним чином. Відтак, для ефективного впровадження моделі відкритих інновацій важливо впроваджувати чіткі механізми контролю та захисту технологій, особливо при розробці стратегічних напрямів розвитку підприємства. Також за дослідженнями Цай (Cai) [13], застосування моделі потрійної спіралі в країнах, що розвиваються, дозволяє ефективно стимулювати наукові розробки і комерціалізацію нових технологій завдяки залученню державної підтримки та наукового

потенціалу університетів. Це, своєю чергою, сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств на глобальному ринку при забезпеченні реалізації стратегічних рішень.

Т. Фелін (T. Felin) та інші дослідники [16] опрацювали питання балансу між відкритими та закритими інноваціями і прийшли до висновку, що оптимальне рішення залежить від ринкової позиції підприємства та його ресурсної бази. Вони наголошують, що компанії з обмеженими внутрішніми ресурсами можуть отримати значну вигоду від відкритих інновацій, зокрема шляхом співпраці з зовнішніми партнерами. Водночас підприємства, які мають значні науково-дослідні потужності, можуть орієнтуватися на закриті інноваційні моделі, щоб зберігати контроль над критичними технологіями, особливо, при забезпеченні економічної безпеки як передумови стабільного функціонування.

В даному контексті, слід зазначити, що «міжнародний досвід свідчить про високий рівень ефективності їх функціонування; у кожній країні існують особливості розвитку кластерів; Специфіка кластера полягає в отриманні синергетичного ефекту, який проявляється зростанням конкурентоспроможності та його відмінною рисою є інноваційна спрямованість; Питання фінансування створення та розвитку кластерів орієнтовані на бюджетні ресурси або ресурси інвестора» [12, с. 101].

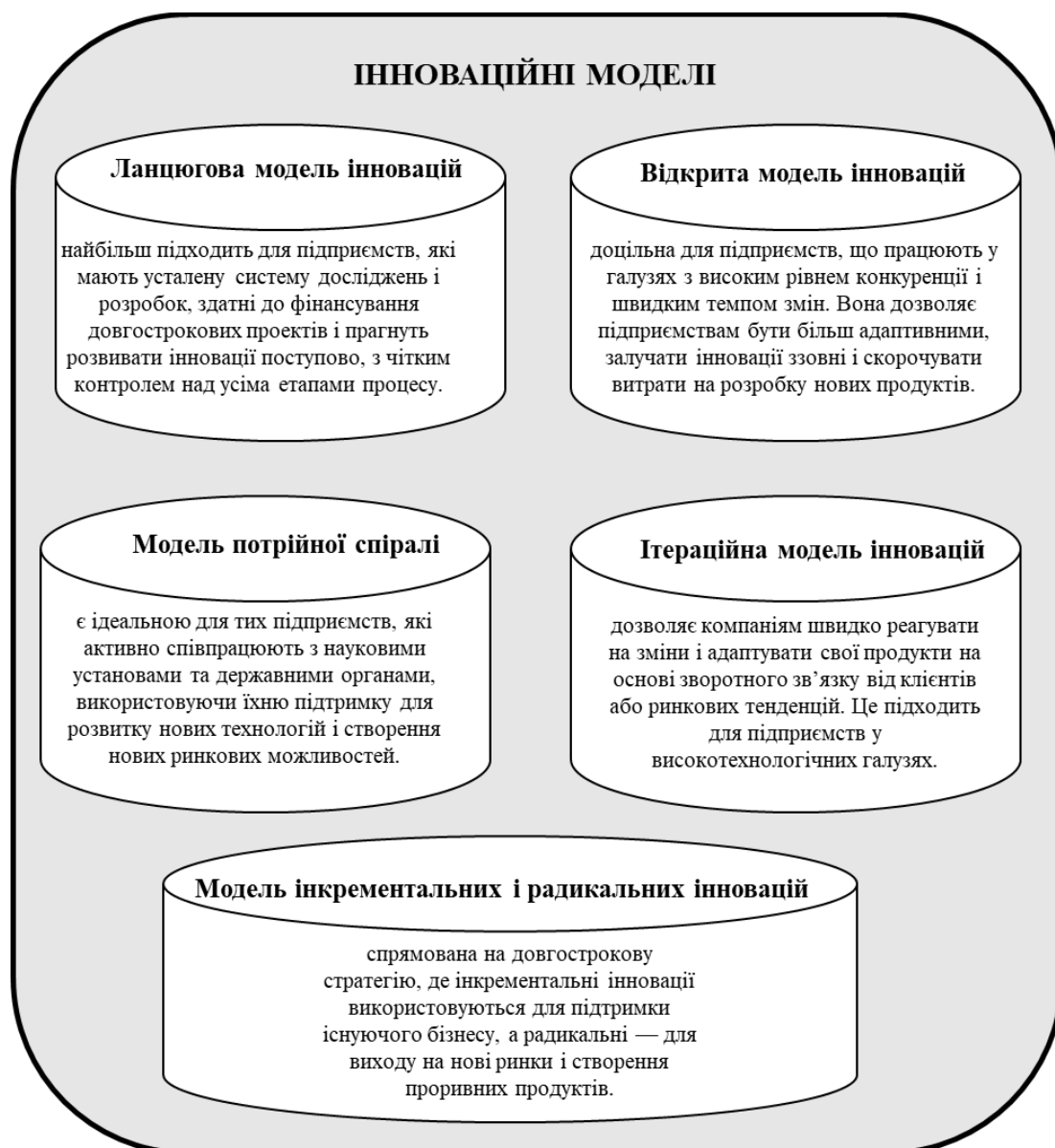

Рис. 1. Варіація вибору моделі інноваційного розвитку за специфікою підприємства

Джерело: Розроблено авторами.

У практичному застосуванні підприємства можуть використовувати поєднання різних моделей, щоб адаптуватися до динамічних умов зовнішнього середовища та ефективно впроваджувати інновації. Важливим фактором успішного впровадження інноваційних моделей є постійна адаптація до змін, а також використання гнучких підходів до управління інноваційною діяльністю. «Адаптивний моніторинг стратегій за рахунок широти охоплення дозволяє більш широко оцінити стратегію антикризового потенціалу, оскільки, власне, ставка на майбутнє; це рішення,

прийняте на іншій, інноваційній основі, для закріплення своїх позицій на ринку та процвітання суб'єкта господарювання» [10, с. 45].

У сучасних умовах розвитку економіки, особливо в Україні, вибір правильної моделі інноваційного розвитку має важливе значення для підприємств, що прагнуть зберігати та посилювати свою стратегічну конкурентоспроможність. Складність економічного середовища, внутрішні виклики (нестабільність валютного ринку, відсутність достатнього фінансування, військові дії на сході

країни), а також зовнішні чинники (глобальна конкуренція, технологічні зміни, вимоги до екологічної стійкості) вимагають від підприємств гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін. До того ж «управління інвестиційними ресурсами на підприємстві впливає на структуру капіталу та ефективність його використання, а інвестиційні ресурси залежно від джерела затвердження можна поділити на екзогенні та ендогенні. При залученні інвестиційних ресурсів будь-яка компанія завжди виходить з ендогенних джерел інвестиційних ресурсів, що утворюються за рахунок початкових внесків засновників компанії, накопичення прибутку, амортизації, продажу активів компанії, трудових заощаджень, від страхових компаній та ін. ендогенні джерела інвестицій» [20, с. 303]

Продовжуючи обговорення вибору інноваційних моделей у контексті сучасної економіки України, варто звернути увагу на визначення місця інтелектуального потенціалу як елементу інноваційного розвитку при стратегізації підприємства, як складової економічної безпеки, особливо, в умовах глобальних викликів. Також «вітчизняні інноваційні підприємства не можуть бути конкурентоспроможними, якщо не використовують та не залучають інтелектуальні ресурси у свою діяльність. Тому можна стверджувати, що інтелектуальний потенціал – це головний чинник забезпечення ефективності діяльності інноваційного підприємства» [2, с. 160].

Також важливу роль у вивченні інноваційного розвитку відіграє «управління ризиками, які впливають на інвестиційну діяльність підприємства і пов'язані з формуванням прибутковості інвестиційних операцій. Врахування ризиків вимагає серйозної уваги з боку керівників підприємства, оскільки є постійно діючим фактором, який необхідно передбачати в процесі прийняття всіх управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності» [7]. А «посилення зовнішньої та внутрішньої нестабільності функціонування підприємств висуває нові вимоги до вибору та обґрунтування стратегії та форм забезпечення стратегічних орієнтирів управління розвитком підприємств, здатних забезпечити їх життєздатність і сталий розвиток» [9, с. 491].

Водночас Україна має низку стратегічних переваг, які можна використати для створення інноваційних моделей розвитку підприємництва в різних галузях. Одним із таких факторів є високий рівень освіченості суспільства та наявність кваліфікованих кадрів у сфері інформаційних технологій, інженерії та наукових досліджень. Український IT-сектор залишається одним із найперспективніших напрямів розвитку, що забезпечує значні надходження від експорту та створює умови для впровадження новітніх технологій у різні сфери економіки. Підприємства на підставі розробки і прийняття стратегічних рішень можуть інтегрувати інновації у свої бізнес-моделі, отримують конкурентну перевагу на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Одним із перспективних напрямів розвитку інновацій в Україні є сфера зеленої енергетики та сталого розвитку. Враховуючи тенденції сталого розвитку щодо зменшення впливу на навколишнє середовище, українські компанії можуть скористатися можливістю інвестувати у відновлювані джерела енергії, енергоефективність та екологічно чисті технології. Інноваційний підхід у цих сферах допоможе не лише підвищити ефективність виробництва, а й відповідати міжнародним стандартам екологічної відповідальності, що є важливим фактором успіху роботи на глобальному ринку. Також для «забезпечення ефективного інноваційного розвитку необхідно вдосконалювати управлінські процеси в контексті інноваційних технологій. Це стосується як організаційного, так і виробничого процесу, коли управління інноваційними процесами стає одним з основних факторів успіху підприємства. Важливим інструментом в цьому контексті є розвиток людського капіталу і впровадження новітніх технологій для забезпечення гнучкості та адаптивності до змінних ринкових умов» [11].

Враховуючи ці виклики та можливості, українські підприємства мають активно впроваджувати інноваційні моделі розвитку, які дозволять їм не лише адаптуватися до складних умов, а й скористатися новими можливостями розвитку. У сучасних реаліях інновації можуть стати основою конкурентних переваг в діяльності підприємств,

забезпечуючи їм стабільність на ринку та шанс на довгостроковий розвиток. До того ж «формування системи антикризового управління використанням потенціалу підприємства дозволяє отримати такі результати: здійснити інвестування для впровадження інновацій та розвитку; провести трансформацію організаційних форм управління які відобразять функціональну архітектоніку; забезпечити реструктуризацію і реінжиніринг складових потенціалу які гарантують інтеграцію необхідних бізнес-процесів; вести консалтинг як основу для нівелювання конфліктів і спорів в командах» [1, с. 19].

Тож, сучасні українські підприємства мають великі можливості для розвитку, але для цього необхідна реалізація ефективних інноваційних стратегій, які дозволять їм скористатися можливостями та зменшити ризики також при забезпеченні економічної безпеки, що виникають в умовах економічної та політичної нестабільності. «Для підвищення ефективності системи управління економічною безпекою підприємства необхідною є розробка комплексу заходів з оцінки, моніторингу та діагностики економічної безпеки». [6] Ефективна реалізація інноваційних стратегій вимагає від підприємств бути гнучкими, відкритими до змін і готовими інвестувати в нові технології та розвиток людського капіталу.

Таким чином, вибір інноваційної моделі має бути стратегічним рішенням, що базується на зовнішніх і внутрішніх факторах розвитку підприємства. Для українських підприємств, які стикаються з нестабільною економічною ситуацією та значними ринковими викликами, відкриті інновації в поєднанні з ітераційною моделлю можуть виявитися ефективним рішенням для швидкої адаптації до змін і використання останніх зовнішніх подій. «За основу прийняття ефективних управлінських рішень, що дозволить оптимізувати значення показника управлінської ефективності за рахунок застосування оперативних заходів раціоналізації структури підприємства перспективними бізнес-процесами, підвищивши при цьому їх результативність, доцільно взяти прогнознi значення розвитку підприємства» [5].

Інноваційний розвиток підприємства не обмежується впровадженням нових технологій. Він охоплює широкий спектр діяльності, включаючи модернізацію бізнес-процесів, удосконалення організаційної структури, розробку нових ринкових стратегій і продуктів, а також посилення кадрового потенціалу. Успішне впровадження інноваційної діяльності залежить від здатності компанії інтегрувати новітні технології у свої операційні процеси та від підтримки культури інновацій на всіх рівнях організації.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підсумовуючи результати дослідження, можна зазначити, що формування інноваційної моделі розвитку підприємства є надзвичайно важливим елементом забезпечення його конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах динамічної економіки. Інноваційні підходи дозволяють підприємствам адаптуватися до змін ринкових умов, скорочувати витрати, підвищувати ефективність використання ресурсів та підтримувати необхідний рівень економічної безпеки. Одним із основних аспектів є здатність підприємств швидко впроваджувати нові технології, що дозволяє залишатися на лідируючих позиціях на ринку.

З огляду на складні умови, в яких функціонують українські підприємства, зокрема через внутрішні та зовнішні виклики, особливу роль відіграють стратегії інноваційного розвитку та вчасне прийняття відповідних рішень, які здатні забезпечити стійкість та конкурентні переваги на глобальних ринках.

Опрацювання основних моделей інновацій які можуть застосовувати підприємства залежно від власних потреб і необхідних параметрів інноваційності дозволило зробити висновок, що модель відкритих інновацій стає все більш привабливою завдяки своїй гнучкості та можливості залучення зовнішніх знань і ресурсів. Проте ця модель не позбавлена ризиків, таких як втрата контролю над критичними технологіями та даними.

У цьому контексті модель потрібної спіралі, яка передбачає тісну співпрацю між бізнесом, наукою і державою, виявляється ефективним

способом поєднання зусиль для прискорення інноваційного процесу. Це дозволяє підприємствам використовувати наукові розробки, отримувати державну підтримку та створювати стійкі інноваційні екосистеми.

Таким чином, для українських підприємств, які прагнуть зберегти свою стійкість на ринку,

важливо впроваджувати інноваційні стратегії, комбінуючи різні моделі інноваційного розвитку. Це дозволить підприємствам залишатися конкурентоспроможними в умовах глобальних змін, знижувати ризики та використовувати нові можливості для зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єв С. О. Генезис антикризового управління використанням потенціалу підприємства. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: монографія. За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2019. 342 с. С. 14-21.
2. Ареф'єва О. В., Коваленко Н. В., Андрієнко М. М. Інтелектуальний потенціал як основний чинник інноваційного розвитку підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. Вип. 1 (81). С. 157-163. URL: https://ev.nmu.org.ua/index.php/uk/archive?arh_article=1494
3. Васюткіна Н. В., Антонов Т. А. Концептуальний підхід до формування інноваційної активності підприємств з використанням особливостей цифрової економіки. *Економіка та управління*. 2020. № 1. С. 12-16.
4. Пілецька С. Т., Ареф'єв С. О., Петровська С. В., Колесников С. О. Стратегічне забезпечення економічної безпеки підприємств в контексті цифровізації економіки України. *Проблеми економіки*. 2024. №2. С. 181–190. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-181-190>
5. Прохорова В., Залуцька Х. Фрактальні властивості управлінської ефективності як підґрунтя прогнозування комбінованих стратегічних сценаріїв розвитку машинобудівних підприємств на основі процесів диверсифікації та інтеграції. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика»*. Серія «Економіка». 2020. Випуск 9 (18). [doi.org/10.33296/2707-0654-9\(18\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-9(18)-10)
6. Сафонік Н. П., Дудік А. О. Особливості формування системи економічної безпеки авіапідприємств в умовах трансформаційних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-9>
7. Сімкова Т. О., Байда О. К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*, 2020. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.119>
8. Сімкова Т. О., Добробог А. В. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємств. *Бізнес-навігатор*. 2018. №6 (49). С. 123-126.
9. Хаустова В. Є. Диверсифікація і інтеграція як форми забезпечення стратегічних орієнтирів управління розвитком підприємств. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 482–494. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-482-494>
10. Arefiev, S. O. Adaptive monitoring of strategies for building anti-crisis potential. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design*. Series: Economic sciences, 2019. 131(1), 39-48. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2019.1>
11. Arefieva O., Safonik N., Krivenko E. (2021). Factors for the innovative development of the enterprise system of material and technical support in conditions of neo-technologic renewal. *Modern Economics*, 30(2021), 13-20. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-02)

12. Boiko O., Vasiutkina N., Kondratiuk O., Stoianenko I. Formation and implementation of clusters as providing an innovation and investment model of enterprise development: Foreign and domestic experience. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2021. Vol 36. pp. 96-103.
13. Chesbrough H. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Harvard Business School Press, 2003. 227 p.
14. Etzkowitz H., Leydesdorff L. Triple Helix Model of Innovation. *Research Policy*. 2000. Vol. 29(2), pp. 109-123.
15. Felin T., Zenger T. Closed vs Open Innovation: Strategic Considerations. *Strategic Management Journal*. 2019. Vol. 40(5), pp. 527-548.
16. Gruzina I., Lepeyko T., Lohinova K., Pererva I., Myronova O. 2024. Determining directions for transforming the organization's competence structure depending on its life cycle stage in the context of enabling effective operation in the market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2(13 (128), 91–102. DOI: 10.33067/SE.1.2024.11
17. Korytko T., Piletska S. (2023) The Adaptive Management of Enterprises' Business Processes Under the Condition of European Integration. Recent Trends in Business and Entrepreneurial Ventures. November 13, P. 27-35. DOI: <https://doi.org/10.52305/KZZV1105>
18. Kuzior, A.; Arefiev, S., Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9 (1), 10-20. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.01.001>
19. Pohrebniak A., Arefieva O., Boiarynova K., Arefiev S., Davydenko V. Management of Attracting Investment Resources of Enterprises to Ensure Their Economic Security in Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. VOL.21 No.10, Pp. 302-309.
20. Wang C., Rodan S., Fruin M. Open Innovation and Financial Sustainability in Enterprises. *Journal of Innovation Management*. 2020. Vol. 8(2), pp. 120-135.
21. West J., Bogers M. Managing Open Innovation in Enterprises. *R&D Management*. 2021. Vol. 51(1), pp. 14-28.

REFERENCES

1. Arefiev, S. O. (2019). *Genesis of Anti-Crisis Management Using Enterprise Potential. In Competitiveness of Enterprises in the International Digital Space: Monograph* (pp. 14-21). Edited by Arefieva O.V. Kyiv: FOP Maslakov.
2. Arefieva, O. V., and Kovalenko, N. V., Andriienko M. M. (2023). Intellectual Potential as a Key Factor of Enterprise Innovative Development. *Economic Bulletin of the Dnipro Polytechnic*, 1(81), 157-163. URL: https://ev.nmu.org.ua/index.php/uk/archive?arh_article=1494.
3. Vasiutkina, N. V., and Antonov, T. A. (2020). Conceptual Approach to Forming Innovation Activity of Enterprises Considering Digital Economy Features. *Economics and Management*, 1, 12-16.
4. Piletska, S. T., Arefiev, S. O., Petrovska, S. V., and Kolesnykov, S. O. (2024). Strategic Security of Enterprise Economic Safety in the Context of Ukraine's Digital Economy. *Problems of Economy*, 2, 181-190. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-181-190>.
5. Prokhorova, V., and Zalutska, Kh. (2020). Fractal Properties of Managerial Efficiency as a Basis for Forecasting Strategic Development Scenarios for Machine-Building Enterprises. *Adaptive Management: Theory and Practice, Economic Series*, 9(18). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-9\(18\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-9(18)-10).

6. Safonik, N. P., and Dudik, A. O. (2022). Features of Forming an Economic Security System for Aviation Enterprises Amid Transformational Changes. *Economics and Society*, 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-9>.
7. Simkova, T. O., and Baida, O. K. (2020). Formation of an Enterprise Investment Management System. *Efficient Economy*, 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.119>.
8. Simkova T. O., and Dobroboh A. V. (2018). Organizational and Economic Mechanism for Managing Innovative Development of Aviation Enterprises. *Business Navigator*, 6(49), 123-126.
9. Khaustova, V. Ye. (2020). Diversification and Integration as Forms for Ensuring Strategic Development Directions of Enterprises. *Business Inform*, 12, 482-494. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-482-494>.
10. Arefiev, S. O. (2019). Adaptive Monitoring of Strategies for Building Anti-Crisis Potential. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design, Economic Sciences*, 131(1), 39-48. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2019.1>.
11. Arefieva, O., Safonik, N., and Krivenko, E. (2021). Factors of Innovative Development of the Enterprise Material and Technical Support System Under Neo-Technological Renewal Conditions. *Modern Economics*, 30, 13-20. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-02).
12. Boiko, O., Vasiutkina, N., Kondratiuk, O., and Stoianenko, I. (2021). Formation and Implementation of Clusters as an Innovation and Investment Model of Enterprise Development. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, 36, 96-103.
13. Chesbrough, H. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Harvard Business School Press.
14. Etzkowitz, H., and Leydesdorff, L. (2000). Triple Helix Model of Innovation. *Research Policy*, 29(2), 109-123.
15. Felin, T., and Zenger, T. (2019). Closed vs Open Innovation: Strategic Considerations. *Strategic Management Journal*, 40(5), 527-548.
16. Gruzina, I., Lepeyko, T., Lohinova, K., Pererva, I., and Myronova, O. (2024). Determining Directions for Transforming an Organization's Competence Structure Based on Its Life Cycle. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2(13), 91-102. DOI: [10.33067/SE.1.2024.11](https://doi.org/10.33067/SE.1.2024.11).
17. Korytko, T., and Piletska, S. (2023). Adaptive Management of Enterprises' Business Processes Under European Integration Conditions. *Recent Trends in Business and Entrepreneurial Ventures*, November 13, 27-35. DOI: <https://doi.org/10.52305/KZZV1105>.
18. Kuzior, A., Arefiev, S., and Poberezhna, Z. (2023). Informatization of Innovative Technologies for Ensuring Macroeconomic Trends in a Circular Economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(1), 10-20. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.01.001>.
19. Pohrebniak, A., Arefieva, O., Boiarynova, K., Arefiev, S., and Davydenko, V. (2021). Management of Attracting Investment Resources to Ensure Economic Security in a Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(10), 302-309.
20. Wang, C., Rodan, S., Fruin, M. (2020). Open Innovation and Financial Sustainability in Enterprises. *Journal of Innovation Management*, 8(2), 120-135.
21. West, J., and Bogers, M. (2021). Managing Open Innovation in Enterprises. *R&D Management*, 51(1), 14-28.

Olena Arefieva, Doctor of Economics, Professor, Head, Department of Air Transport Economics, National Aviation University, Ukraine

Samira Piletska, Doctor of Economics, Professor, Department of Air Transport Economics, National Aviation University, Ukraine

Tetiana Simkova, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Air Transport Economics, National Aviation University, Ukraine

Myroslava Shabaltun, higher education applicant National Aviation University, Ukraine

Development and making of strategic decisions of the enterprise through the formation of innovative growth models while ensuring economic security

Abstract

Introduction. The choice of an innovative development model depends on many factors, including the specifics of the enterprise, its resource potential, market conditions and development strategy. Large enterprises with significant resources can combine open and closed innovation models, which allows them to effectively integrate external knowledge while maintaining control over key assets. Smaller companies can use open innovation to reduce costs and get to market quickly with new products, especially when they cannot afford large investments in R&D.

Contemporary Ukrainian scholars support the idea that innovation models, in particular open innovation and the triple helix model, contribute to improving the competitiveness of enterprises and provide them with the ability to quickly adapt to changes in the global economy.

The purpose of the article is to improve the theoretical foundations of development and strategic decision-making through the choice of an innovative development model according to the specifics of an enterprise as a component of ensuring economic security.

Research methodology. The theoretical and methodological basis of the study are the works of leading domestic and foreign scientists, methodology and systemic principles of conducting comprehensive scientific research. Among the special research methods used in the work are: abstract and logical - to study the development of the problem and summarise the findings; theoretical generalisation - in the process of disclosing the definition of 'innovative development of enterprise'; observation, comparative advantages, economic analysis, clustering and comparison - to study the theoretical basis for the development and adoption of strategic decisions, improve the structuring of models of innovative development, and ensure the economic security of enterprise.

Results. It is proved that enterprises that actively cooperate with external partners using the open innovation model face the risk of losing control over critical technologies and data. It is proved that in this context, the triple helix model, which combines the resources of government, science and business, becomes attractive, as it balances the interests of various participants in the innovation process. Cooperation of scientific institutions with business facilitates the faster introduction of new technologies into the real sector of the economy, which increases the overall competitiveness of the country in the global market.

Keywords: innovation; innovation models; provision; conceptual approaches; strategic decisions; formation; enterprise development; economic security; uncertainty.

Cite as: Arefieva, O., Piletska, S., Simkova, T., and Shabaltun, M. (2024). Development and making of strategic decisions of the enterprise through the formation of innovative growth models while ensuring economic security. *Economic analysis*, 34 (4), 1-11. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.001>